

До спеціалізованої вченої ради ДФ 35.051.082
у Львівському національному університеті
імені Івана Франка,
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата юридичних наук, професора, першого проректора
Львівського державного університету внутрішніх справ
Созанського Тараса Івановича
на дисертацію Ковалик Юлії Михайлівни на тему:
«Обмежувальні заходи в кримінальному праві України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності теми дисертації. Поняття, система, різновиди заходів кримінально-правового впливу на особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, слушно вважаються одними із ключових питань у матеріальному кримінальному праві. Це підтверджується тим, що за вчинення особою діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого у Кримінальному кодексі України (далі – КК України), остання повинна зазнати відповідних правових наслідків, які з-поміж іншого і реалізуються крізь призму застосування заходів кримінально-правового впливу. Поряд з цим дослідження особливостей кожного із заходів кримінально-правового впливу стає ще більш актуальним у момент внесення змін та доповнень до КК України. Отож, на підставі Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» у КК України з'явився новий різновид заходів кримінально-правового впливу на особу – обмежувальні заходи. Тому потреба виявлення правової природи обмежувальних заходів, їх співвідношення з іншими заходами кримінально-правового впливу, встановлення їх характерних рис та особливостей, не викликає сумнівів, а звернення дисертантки до дослідження відповідної проблематики варто визнати своєчасним, доцільним та таким, що має теоретичне та практичне значення.

Водночас варто наголосити, що для ефективної реалізації законодавчих приписів недостатньо лише їх регламентації, тут виникає потреба у дослідженні таких на предмет узгодженості з іншими, відсутності прогалин, колізій тощо. Тож, у зв'язку з браком відповідних досліджень чи то через новизну цих заходів, чи через неможливість оглянути всі аспекти у окремих

напрацюваннях, розгляд загальнотеоретичних положень, виявлення основних змістовних категорій (поняття, мети, видів тощо), узагальнення проблем, що виникають під час реалізації обмежувальних заходів, а також пошуку шляхів їх вирішення, є можливим за допомогою саме дослідження дисертаційного характеру.

Варто підмітити й те, що сьогодні застосування до особи обмежувальних заходів, передбачених ст. 91-1 КК України, можливе лише на підставі вчинення такою особою злочину, пов'язаного з домашнім насильством. А тому здобувачкою в межах дисертаційного дослідження приділена окрема увага домашньому насильству як негативному явищу та розумінню його у кримінально-правовій сфері, що також підкреслює актуальність і цінність проведеного дослідження.

Все вищезазначене підтверджує, що обрана для дисертаційного дослідження тема є актуальною як з теоретичної, так і практичної точки зору.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана впродовж 2019–2022 років на кафедрі кримінального права і кримінології юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка в межах науково-дослідних тематик «Теоретико-прикладні проблеми ефективності кримінального законодавства України» (державна реєстрація № 0119U002406, науковий керівник – професор, доктор юридичних наук Бурдін В. М.) та «Сучасні теоретико-правові проблеми реформування кримінального законодавства України» (державна реєстрація № 0122U002433, науковий керівник – професор, доктор юридичних наук Бурдін В. М.). Тему дисертації «Обмежувальні заходи в кримінальному праві України» затверджено на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 77/11 від 27.11.2019 року.

Ступінь обґрунтованості наукових напрацювань, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації зумовлюється високим науковим ступенем та рівнем доведеності висновків та результатів дисертаційного дослідження. Ознайомлення із дисертацією дозволяє зробити висновок про те, що дослідження є самостійною, творчою, цілісною науковою роботою, яка характеризується системним підходом до предмету дослідження. Метою дослідження авторка визначила комплексний аналіз обмежувальних заходів як кримінально-правового явища, визначення понять, які пов'язані з ними, розробка пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення положень чинного КК України про обмежувальні заходи. Для досягнення поставленої мети визначено дев'ять завдань, які в цілому кореспондують з планом роботи та положеннями, викладеними у висновках, і успішно виконані дисертанткою.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані чітко. Об'єктом дисертації є суспільні відносини, які виникають у зв'язку із призначенням і застосуванням до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення,

обмежувальних заходів. Предмет дослідження – кримінально-правові обмежувальні заходи.

Оцінка структури дисертації показує, що вона логічно пов'язана з визначеними метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження і передбачає висвітлення тих питань, які безпосередньо стосуються обраної авторкою теми. Дисертація складається анотації, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та одного додатка.

Авторкою дисертації проаналізовано значний обсяг наукових джерел, які безпосередньо стосуються проблематики наукового дослідження, актів чинного законодавства України, міжнародних інституцій, практики національних судів різних інстанцій, практики органу пробації, законодавства зарубіжних держав (243 найменування на 25 сторінках).

Висновки та результати дослідження є достатньо обґрунтованими, оскільки вони отримані завдяки використанню дисертанткою філософських, загальнонаукових та спеціальних методів пізнання правових явищ, що були обрані з урахуванням мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження. Обґрунтованість і достовірність отриманих наукових результатів дослідження забезпечуються застосуванням дисертанткою діалектичного підходу, герменевтичного, системного, формально-логічного (догматичного), історико-правового, порівняльно-правового методів.

Теоретичну основу дисертаційного дослідження складають наукові праці українських та зарубіжних учених у галузі кримінального права, кримінального процесуального права, кримінології, теорії права та інших галузей системи права України.

Нормативно-правову базу дослідження склали Конституція України, міжнародно-правові акти, закони і підзаконні нормативно-правові акти, що стосуються кримінально-правових обмежувальних заходів.

Висновки та пропозиції за результатами цього дослідження доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри кримінального права і кримінології юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Наукова новизна і практична значущість одержаних результатів. Дисертаційна робота Ю.М. Ковалик містить висновки та пропозиції, яким характерна наукова новизна та практична значущість.

Головна ідея цього дослідження, яку обґрунтовує авторка, полягає у пропозиції розширення сфери застосування обмежувальних заходів, передбачених у КК України. У роботі пропонується це зробити шляхом розширення підстави застосування обмежувальних заходів. Так, сьогодні законодавець обмежує застосування кримінально-правових обмежувальних заходів лише на підставі вчинення особою злочину, пов'язаного з домашнім

наси́льством. Як вказує авторка, такий підхід зумовлений насамперед підписанням та ратифікацією Україною Конвенцією Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Варто погодитись, що такий підхід з погляду перспектив вдосконалення положень про обмежувальні заходи є виправданим та аргументованим. У дисертації цьому питанню присвячена окрема увага, у підрозділі 3.1. «Проблеми та шляхи вдосконалення положень про обмежувальні засоби в Кримінальному кодексі України» авторка сформулювала власний алгоритм для відповіді на питання «чи виправдано обмежувати сферу застосування цих засобів?». Відтак, пропонується відповісти на три питання: «1) суть конкретного кримінально-правового засобу; 2) мета застосування; 3) здатність кримінально-правового засобу досягнути результативності за умови застосування до невичерпного кола кримінальних правопорушень», ключовою є третя відповідь, адже дисертантка презюмує застосування обмежувальних заходів до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, не пов'язане з домашнім насильством. Доречно вказати, що в роботі надано авторське визначення поняттю злочину, пов'язаного з домашнім насильством, яке охоплює дві конститутивні ознаки: перша – форма, яка притаманна для домашнього насильства (фізична, сексуальна, психологічна або економічна), друга – коло осіб, які і щодо яких застосовується таке насильство (наприклад, між подружжям, колишнім подружжям, іншими особами, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах та інше). А відтак, як приклад для відповіді на третє питання з алгоритму, авторка обрала вчинення особою злочину, передбаченого ст. 152 КК України «Згвалтування», щодо особи, яка жила по сусідству і не пов'язана із винним сімейними, близькими чи іншими відносинами. Таким чином, і справді слушною видається така пропозиція авторки, адже потерпіла особа у вищезазначеному випадку також може потребувати додаткового захисту, а зважаючи на різновиди обмежувальних заходів, їх застосування буде доречним, а інколи й необхідним. Підсумовуючи, авторка зазначає, що обмежувальні заходи здатні реалізовувати обмежувальну та зобов'язальну функцію незалежно від того, яке саме кримінальне правопорушення вчинено (включаючи випадки домашнього насильства), а тому потребують розширення сфери їх застосування.

Авторка у дисертаційній роботі розглядає ще одне важливе питання, яке стосується удосконалення видів обмежувальних заходів. В цьому контексті доречно зазначити, що аналіз цих видів здійснюється у двох підрозділах, зокрема у підрозділі 2.3. «Кримінально-правова характеристика обмежувальних засобів: зміст і види» авторка досліджує чинні різновиди обмежувальних заходів, які передбачені у ст. 91-1 КК України. Такий аналіз здійснено детально та ґрунтовно, адже висвітлено основні поняття, які закладені у кожному з різновидів, їх законодавче регулювання у спеціальному законодавстві і на

підставі цих положень виявлено певні проблемні моменти, які можуть виникати при правозастосуванні. Водночас у роботі ці питання не залишаються відкритими, оскільки у підрозділі 3.1. «Проблеми та шляхи вдосконалення положень про обмежувальні засоби в Кримінальному кодексі України» на кожне пропонується відповідь, яка потенційно уможливило вирішення виявлених проблем. Отже, якщо підсумувати рекомендації авторки, які стосуються удосконалення положень з погляду різновидів обмежувальних заходів, то можна виділити низку пропозицій, по-перше, у заборонах щодо перебування і наближення правопорушника до певних місць констатована потреба відмови від такої деталізації (пп. 1, 3 ч. 1 ст. 91-1 КК України), по-друге, на підставі вже існуючої практики застосування виявлено доцільність в уніфікації певних положень, а саме щодо мінімальної відстані, на яку правопорушнику може бути заборонено наближатися до визначених у рішенні суду місць, відтак, запропоновано, щоб за загальним правилом така визначалася не менше 100 метрів (п. 3 ч. 1 ст. 91-1 КК України), по-третє, з огляду на динаміку розвитку суспільних відносин у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, запропоновано визначати цю заборону більш загальними поняттями, що охоплюватиме теперішні та майбутні способи комунікації, які за потреби можуть бути конкретизовані у рішенні суду (п. 4 ч. 1 ст. 91-1 КК України), по-четверте, запропоновано відмовитись від деяких різновидів обмежувальних заходів (п. 2 ч. 1 ст. 91-1 КК України) або перемістити їх до положень про інші заходи кримінально-правового впливу, зокрема, до заходів пробації (п. 5 ч. 1 ст. 91-1 КК України). Наостанок, дисертантка пропонує серед видів обмежувальних заходів передбачити два нові, які, на її думку, повністю охоплюються метою застосування обмежувальних заходів та корелюють із їх сутністю, зокрема, заборону переслідувати потерпілого, що сьогодні не охоплюється положеннями ст. 91-1 КК України, і становить відмінний від вже регламентованих різновидів обмежувальних заходів. А також заборону відвідувати визначені у рішенні суду заходи з покладенням обов'язку перебувати під час їх проведення у певному місці або без такого, адже існування такої, як вказує авторка, підтверджено досвідом зарубіжних держав та метою обмежувальних заходів. Вищенаведені положення послідовно продовжують ідею щодо розширення сфери застосування обмежувальних заходів. З огляду на такі аспекти як: змінені формулювання різновидів обмежувальних заходів запропоновані для необмеженого кола кримінальних правопорушень, збільшення видів цих заходів охоплює більше можливостей для досягнення мети обмежувальних заходів, враховано вже наявну судову практику, досвід зарубіжних держав та інше.

Одним із фундаментальних положень, яке повинно бути відображено у дисертаційній роботі такої тематики, є виявлення поняття обмежувальних

заходів. Так, варто погодитись із дисертанткою, що для виведення поняття обмежувальних заходів необхідно звертатись до їх істотних ознак, оскільки звернення лише до законодавчого формулювання відповідної норми у КК України (положень ст. 91-1 КК України) відображає «поверхневі», другорядні характеристики такого. Відтак, авторка визначила чотири конститутивні ознаки обмежувальних заходів та вичерпно охарактеризувала їх. Розкрито питання мети обмежувальних заходів, зазначено, що вона повинна охоплюватись метою заходів безпеки як ширшого поняття (у підрозділі 2.1. «Правова природа обмежувальних засобів у кримінальному праві України» доведено, що обмежувальні заходи за правовою природою належать до заходів безпеки). Тож, виявлено, що мета обмежувальних заходів полягає в убезпеченні потерпілого від особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, захисті від вчинення протиправних діянь щодо нього у майбутньому, мінімізації взаємодії між особою, що перебуває у «небезпечному стані», з потерпілим, якщо така несе істотні ризики. По-друге, авторка звернулася до визначення характеру обмежень, які реалізуються через застосування до особи одного чи декількох обмежувальних заходів. Визначено, що публічно-правова природа кримінального права з її імперативним методом визначає характер обмежень кримінально-правових обмежувальних заходів, а саме те, що один чи декілька обмежувальних заходів застосовують до особи державою у примусовому порядку. Наступним на що вказує дисертантка це є те, що сформульований законодавцем у КК України термін «обмежувальні заходи» наштовхує на розгляд третьої істотної ознаки – особа, до якої застосовані обмежувальні заходи, обмежується у реалізації певних прав і свобод. В контексті цього розмежовано поняття «обмеження прав і свобод» та «обмеження у реалізації прав і свобод» та обґрунтовано доречність застосування другого словосполучення, оскільки у разі обмеження у реалізації прав і свобод особи ці права їй все одно належать, натомість обмежується лише можливість у їх реалізації. Останньою істотною властивістю кримінально-правових обмежувальних заходів, яка виділена у дисертації, є підстава їх призначення. Так, сьогодні це злочини, пов'язані з домашнім насильством. Проте, зважаючи на обґрунтування доцільності, розширити сферу застосування обмежувальних заходів, розширенню підлягатиме і підстава застосування таких. Авторка аргументує потребу застосування обмежувальних заходів і до злочинів, і до кримінальних проступків, однак вбачає недоцільним застосування обмежувальних заходів, коли немає всіх ознак складу вчиненого кримінального правопорушення. Таким чином, визначення обмежувальних заходів у дисертаційній роботі подано у такому вигляді: «Обмежувальні засоби – це примусові засоби кримінально-правового характеру, які полягають у обмеженні реалізації певних прав і свобод особи, яка вчинила кримінальне

правопорушення, з метою забезпечення потерпілої особи та запобігання вчиненню щодо неї протиправних діянь у майбутньому».

Позитивним є те, що дисертаційному дослідженні розглядаються не лише випадки нормальної реалізації обмежувальних заходів, а й розглянуто ситуації, коли особа умисно ухиляється від відбування призначених судом обмежувальних заходів. Відповідно авторкою виведені правила продовження застосування до особи вже призначених їй одного чи декількох обмежувальних заходів, передбачених ст. 91-1 КК України, у разі їх умисного невиконання, а це є одна із альтернативних форм суспільно небезпечного діяння, передбаченого ст. 390-1 КК України. Відтак, співвідношення проведено з огляду на три альтернативні умови застосування обмежувальних заходів (одночасно з покаранням, яке не пов'язане з позбавленням волі; одночасно зі звільненням від кримінальної відповідальності; одночасно зі звільненням від покарання (ч. 1 ст. 91-1 КК України)). Тож, зіставлено вищезазначені умови застосування обмежувальних заходів із можливістю притягнення особи до кримінальної відповідальності за їх умисне невиконання (ст. 390-1 КК України) та виявлено якими способами застосовані до особи обмежувальні заходи першим рішенням суду можуть зберігати свою дію. Водночас у дисертації не залишилось поза увагою особливості встановлення кримінальної відповідальності за умисне невиконання кримінально-правових обмежувальних заходів та поряд з цим інших заходів запобігання та протидії домашньому насильству. Авторка аналізує три форми альтернативних суспільно небезпечних діянь, які передбачені у диспозиції статті 390-1 КК України, а саме умисне невиконання обмежувальних заходів, передбачених ст. 91-1 КК України, або умисне невиконання обмежувальних приписів, або умисне ухилення від проходження програми для кривдників особою, щодо якої такі заходи застосовані судом. Відтак, обстоює позицію, що альтернативні суспільно небезпечні діяння, які передбачені у ст. 390-1 КК України, за умови правильного тлумачення не мають суперечностей між собою, а навпаки, слугують ще однією гарантією для потерпілої особи. А також пропонує встановити кримінальну відповідальність за умисне невиконання термінового заборонного припису, з огляду на те, що терміновий заборонний припис також є одним із заходів запобігання та протидії домашньому насильству, а відтак, за порушення останнього особа також повинна зазнати негативної реакції держави. Водночас центральною ідеєю авторки у цьому контексті є виділити діяння у формі умисного невиконання кримінально-правових обмежувальних заходів як окремий склад злочину, в окрему частину цієї ж статті, за вчинення яких особа повинна зазнати тяжких кримінально-правових наслідків. Авторка аргументує це тим, що обмежувальні заходи призначаються особі за вчинене суспільно небезпечне діяння, яке містить склад кримінального

правопорушення, що істотно відрізняє їх від суміжних понять у інших галузях права.

Варто вказати, що у дисертаційному дослідженні розглянуто значно більшу кількість положень, які підтверджують наукову новизну висновків, пропозицій та рекомендацій. А відтак, рецензована робота в повній мірі відповідає цьому критерію оцінювання.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження та наукових положень в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації обумовлюється, перш за все, активною апробацією результатів дисертаційного дослідження у наукових публікаціях Ю.М. Ковалик у фахових наукових виданнях України та за її межами, в опублікованих тезах доповідей дисертантки на науково-практичних конференціях та ін. Так, основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційної роботи, викладено у тринадцяти наукових працях, серед них: шість наукових статей у фахових виданнях України, одна наукова стаття у періодичному виданні іншої держави та шість тез доповідей на наукових, науково-практичних конференціях.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені у дисертації висновки та рекомендації можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері та навчальному процесі – як підґрунтя для наступних наукових досліджень питань, які пов'язані з кримінально-правовими обмежувальними заходами; під час викладання кримінального права України та інших навчальних дисциплін; підготовки підручників, навчальних посібників, науково-практичних коментарів до КК України;

- правотворчості – для удосконалення положень кримінального, кримінального процесуального, кримінально-виконавчого та іншого законодавства України;

- правозастосовній діяльності – для вдосконалення практики застосування до особи обмежувальних заходів, передбачених КК України.

Текстових запозичень у дисертації без посилання на джерело, інших елементів академічної недоброчесності у роботі не виявлено.

Оформлення дисертації. Дисертація оформлена згідно з нормативними вимогами і стандартами з дотриманням системного викладення матеріалу. Стиль, форма, зміст рукопису свідчать про професійність дисертантки, схильність до наукового аналізу, вміння використовувати літературні, нормативні джерела, судову практику, формувати на їх основі власні теоретичні і практичні висновки та рекомендації. Основні положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертації в цілому характеризуються послідовністю, аргументованістю і завершеністю.

Зауваження і дискусійні пропозиції, які викладені в дисертації. Позитивна оцінка рецензованої дисертації не виключає наявності в дисертації

Ю.М. Ковалик, як і в будь-якій значній за обсягом і кількістю досліджуваних проблем науковій праці, окремих суперечливих або дискусійних положень, котрі потребують додаткової аргументації або пояснень здобувачки освітньо-наукового ступеня під час прилюдного захисту.

1. Авторкою доволі поверхнево окреслений стан дослідження обмежувальних заходів. Цей підрозділ повинен давати уявлення про те, які питання щодо обмежувальних заходів є досліджені повно, які потребують подальшого дослідження, а які не досліджувались взагалі. Та і за логікою речей цей підрозділ мав би бути першим у розділі першому дисертації.

2. Одним із наукових висновків авторки є пропозиція використовувати термін «засіб», замість «захід». Авторка зазначає, що у словосполученнях кримінально-правової сфери розуміння терміна «захід» потрібно розуміти як сукупність дій або засобів для досягнення, здійснення чого-небудь. Натомість «засіб» – прийом, якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось (с. 36). Однак будь-який обмежувальний захід з тих, що передбачені ст. 91-1 КК України – це не одна дія, а сукупність таких дій. Тому можливо обмежувальні заходи – це сукупність засобів, які спрямовані на досягнення відповідного результату. Саме тому законодавець і використовує цей термін. Необхідність додаткового обґрунтування своєї позиції і певну невпевненість у ній продемонстровано навіть у запропонованих дисертанткою змінах до чинного Кримінального кодексу, запропонувавши нову редакцію і нову статтю у цьому розділі (а відтак, якщо врахувати ці пропозиції, то цей розділ складатиметься лише з цих двох статей «Обмежувальні засоби», «Застосування обмежувальних засобів»), авторка не пропонує змінити назву самого розділу «Обмежувальні заходи».

3. Авторка пропонує кримінально-правові обмежувальні заходи застосовувати і до кримінальних правопорушень, які не пов'язані з домашнім насильством. Так, така пропозиція є прийнятна, однак, вважаю, потребує додаткового обґрунтування, у зв'язку з тим, що КК України містить чималу кількість заходів кримінально-правового впливу, які можуть бути застосовані до особи у таких випадках. Наприклад, доволі дивним видається застосування до винного заборони переслідувати потерпілу особу, з якою він навіть незнайомий і не знає місця її проживання чи перебування.

4. У дисертаційній роботі обґрунтовано необхідність змінити положення ч. 3 ст. 91-1 КК України у зв'язку з потребою гармонізації його відповідно до інших. І дисертантка навіть зробила перші кроки в цьому напрямку: погодилась з тим, що це питання вдало намагаються вирішити у Проекті нового Кримінального кодексу України та запропонувала доповнити чинний Кримінальний кодекс України статтею «Застосування обмежувальних засобів». У цій нормі про обмежувальні засоби робить спробу поділити і передбачити строки, на який можуть застосовуватись обмежувальні засоби, за

вчинений кримінальний проступок, і строки, на який можуть застосовуватись обмежувальні засоби, за вчинений злочин (с. 182, с.218). Проте, на жаль, авторка, пропонуючи таке удосконалення положень про обмежувальні заходи, не звертає увагу на можливість диференціації строків їх застосування залежно від конкретного виду обмежувального заходу.

Водночас висловлені зауваження носять переважно уточнюючий характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Вони переслідують мету запросити автора до наукової дискусії та врахувати зазначені зауваження у подальшій науковій розробці проблематики дослідження.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

1. Дисертаційна робота Ю.М. Ковалик на тему «Обмежувальні заходи в кримінальному праві України», подана на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. В ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем правового регулювання обмежувальних заходів в кримінальному праві України.

2. Дисертація Ю.М. Ковалик на тему «Обмежувальні заходи в кримінальному праві України» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2019 р. № 283), вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 р. № 759) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка, Ковалик Юлія Михайлівна, на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження освітньо-наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

**кандидат юридичних наук,
професор, перший проректор
Львівського державного
університету внутрішніх справ**

Тарас СОЗАНСЬКИЙ